

Abay Kunanbayev

Abay Kunanbayev - qazax ədəbiyyatının görkəmli klassiki, qazax xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin böyük tərənnümçüsü, böyük şairi və böyük mütəfəkkiridir, qazax yazılı ədəbiyyatının banilərindən biridir. Səmimi və yumşaq rəftarına görə anası onu qazaxça təvazökar mehriban demək olan Abay adı ilə çağırmışdır. Sonra o, cavan yaşlarından etibarən yazdığı şeirləri Abay təxəllüsü ilə təqdim etmişdir.

Həyatda və əsərlərində ictimai ədalətsizliklərə qarşı çıxmış Abay Kunanbayev xalqın nicat yolunu maarifətlənməkdə, milli-mənəvi özünüdərkədə axtarmışdır. Həyatı böyük çətinliklərlə keçən Abay Kunanbayev 1904-cü ildə dünyasını dəyişmişdir.

Qazax ədəbiyyatının əsas yaradıcılarından biri olan Abay Kunanbayev çoxcəhətli yaradıcılıq fəaliyyətinə malikdir. O, çoxsaylı lirik və satirik şeirlərin bir sıra lirik-epik poemaların, maarifçi-realist şeirlərin müəllifidir. Dünyagörüşü etibarilə maarifçi olan Abay Kunanbayevin bütün əsərləri həyatdakı ictimai ədalətsizliklərin tənqid edilməsinə, nadanlıq və cəhalətin aradan qaldırılmasına, elm və maarifin təbliğinə həsr olunmuşdur.

Abay Kunanbayev ilk növbədə şair kimi şöhrət qazanmışdır. Qazax ədəbiyyatında XVIII əsrdən başlanmış xalq akın poeziyası ənənələrinin genişlənməsi və yazılı poeziyada xalqiliyin qüvvətlənməsinə təsir göstərməsi proseslərinin dalğasında ədəbiyyata qədəm qoymuş Abay Kunanbayev öz ölkəsində yeni ruhlu şeirin əsas yaradıcılarından biri kimi ədəbiyyat meydanına gəlmişdir. Abay Kunanbayevin qazax xalqı arasında «Qara söz» kimi tanınan dərin məzmunlu kitabı mənsub olduğu xalqı ağ günə çıxarmaq uğrunda mübarizəyə ruhlandırان mühüm maarifçi-didaktik çağırışlardan ibarətdir.

Abayın poemalarında da çətin və məşəqqətli həyatın ağır səhnələri göz önünə gətirilmiş, xalqın əzabdan xilas olmasının zəruriliyi fikri irəli sürülmüşdür. «İsgəndər», «Maqsud» və «Əzim haqqında nağıl» poemaları XIX əsrdə qazax ədəbiyyatında meydana çıxmış mənzum hekayətçiliyin poemaya doğru inkişafını əks etdirən yeni tipli bədii əsərlərdir.

Şeirlərində cəhaləti və ədalətsizliyi poetik cəhətdən ümumiləşdirilmiş şəkildə mənalandıran Abay poemalarında həmin motivləri canlı və ibrətamiz həyat hadisələri vasitəsi ilə təsvir etmişdir. Bu poemalar qazax ədəbiyyatını didaktik maarifçilik səviyyəsindən maarifçi-realist ədəbiyyat mərtəbəsinə qaldırmağın bariz nümunələrindədir. Bu, XIX əsrdə türk xalqları ədəbiyyatının, o cümlədən, qazax ədəbi fikrinin gəlib çatdığı mühüm bir mərhələ idi.

Abay Kunanbayevin yaradıcılığında ən uca zirvə «Əqliyyə» romanı ilə fəth olunmuşdur. Bu, ümumi nəsihətçilikdən uzaq olub, cəmiyyətdə baş verən

hadisələrdən, ictimai münasibətlərdən çıxarılan ümumiləşdirilmiş nəticələri meydana qoyan, çıxış yollarını diqqətə çatdıran mükəmməl sənət nümunəsidir.

Abayın yolu - müstəqillik və həmrəyliyin çətin, məsuliyyətli, şərəfli və əbədi yoludur.